

Tea Gorjanc-Prelević, *Akcija za ljudska prava*

Poštovane dame i gospodo,

dobrodošli na skup Akcije za ljudska prava na kome predstavljamo naš drugi izvještaj o praćenju samoregulacije u medijima u Crnoj Gori.

Svi u Akciji smo s tugom primili jučerašnju vijest o smrti Nelsona Mendele, istaknutog borca za ljudska prava, za slobodno i demokratsko društvo. Izgleda da gotovo izumiru oni među nama koji su spremni da život posvete zaštiti prava drugih i pretpostave ga i ostvarenju svojih prava, a on je upravo bio takva ličnost i ostaće nam inspiracija zauvek. Pozivam Vas da minutom ćutanja odamo počast Nelsonu Mendeli. Neka mu je večna slava.

Posebno mi je zadovoljstvo što je danas sa nama gospodin Ian Whitting, novi ambasador Velike Britanije u Crnoj Gori. Britanska ambasada u Crnoj Gori i britansko ministarstvo spoljnih poslova i Fondacija za otvoreno društvo su omogućili izvođenje dvogodišnjeg projekta u kome Akcija za ljudska prava prati novu fazu samoregulacije u medijima u Crnoj Gori, posle prestanka rada Novinarskog samoregulatornog tijela u martu 2010. godine, koje je okupljalo skoro sve najuticajnije medije u Crnoj Gori.

Trenutno se samoregulacijom u medijima bave Medijski savjet za samoregulaciju, telo koje okuplja 22 medija, a čiju nadležnost nisu prihvatili mediji – Dan, Vijesti, TV Vijesti i Monitor. No, kako smo prošli put naglasili u izvještaju, to ne sprečava Medijski savjet da se bavi ocjenom etičnog izvještavanja i ovih medija.

TV Vijesti su u januaru 2013. uspostavile svog internog Ombudsmana, gospođu Aidu Ramusović, koja je pre stupanja na tu funkciju bila novinarka i urednica u toj medijskoj kući.

Dan, Vijesti i Monitor su prvobitno registrovali Savjet za štampu kao zajedničko samoregulatorno tijelo, ali ono nikada nije počelo da radi.

Umesto toga, Vijesti su nedavno obavijestile javnost da su uspostavile internog Ombudsmana, za koju je izabrana osoba van medija i redakcije, profesorica Božena Jelušić, ugledna građanska aktivistkinja iz Budve.

Bez samoregulacije još uvek ostaju dnevni list Dan i nedjeljnik Monitor i u izvještaju smo preporučili ovim medijima da se što prije odluče za neki oblik samoregulacije.

Prilikom predstavljanja prošlog izveštaja u aprilu ove godine, zaključili smo da je neophodno da se proveri i etičnost izveštavanja emitivnih medija (televizija i radio stanica), pa smo u proteklom periodu uspjeli da se organizujemo da uz podršku Fondacija za otvoreno društvo i Marijane Buljan, ekspertkinje za medije (koja je kao urednica radila na BBC-ju, u hrvatskim i crnogorskim medijima) i da

nadgledamo centralne televizijske emisije pet najgledanijih tv stanica u Crnoj Gori. Marijana će Vam predstaviti zanimljive rezultate te naše aktivnosti.

Želela da naglasim zašto smo odlučili da sprovodimo ovaj projekat, koji vjerovatno nije mio urednicima crnogorskih medija, a posebno ne Medijskom savjetu za samoregulaciju. Uvereni smo da je kritički nadzor nad ovom novom fazom samoregulacije u medijima Crne Gore vredan rizika i nepopularnosti naše organizacije među pojedinim urednicima. Očekujemo da naši izveštaji budu podsticaj razvoju medijske samoregulacije, koja je veoma važna za objektivno informisanje građana i razvoj kulture ljudskih prava u crnogorskom društvu. Imamo legitimno pravo da se time bavimo kao udruženje građana, zato što građani imaju pravo da budu odgovarajuće informisani i zahtijevaju od medija da ih odgovorno informišu. Ova obaveza ima posebnu težinu u odnosu na javne servise, RTCG i Pobjedu, u vlasništvu države, tj. koje neposredno finansiraju građani.

Medijski savjet za samoregulaciju danas nema predstavnika na ovom skupu. Sa tim udruženjem na žalost uprkos našem zalaganju nismo uspjeli da uspostavimo odgovarajuću saradnju. Naš prethodni izveštaj je od strane Savjeta doživljen kao neprijateljski, nisu nas pozivali na predstavljanje njihovih izveštaja, nisu nam ni dostavljali njihove izveštaje, pre nego što su ih naknadno, u septembru, posle više insistiranja, objavili na sajtu, a nismo bili pozvani ni na kontroverznu konferenciju koju su nedavno organizovali o novinarskoj etici i slobodi izražavanja pod naslovom "Reč, slika i neprijatelj". Tako smo stekli utisak da je Savjet sebi lakše dao za pravo da nadzire postupanje medija, koji njegovu nadležnost ne priznaju, nego što se pomirio s našom namjerom da nadziremo njegov rad.

Na kraju, i kao uvod u diskusiju, želela bih da upozorim na jednu od tema koju smo uočili kao bitnu u ovom analiziranju etičnog postupanja medija, a to je odnos između poštovanja etike i slobode uređivačke politike. Naime, pored prvog načela, prema kome je "dužnost novinara da poštuje istinu i istrajno traga za njom, imajući uvijek u vidu pravo javnosti da zna i ljudsku potrebu za pravičnošću i humanošću", Kodeks novinara Crne Gore u članu 2 sadrži i načelo prema kome novinar "radi u duhu ideje da bude kritički posmatrač onih koji su moćni u društvu, politici i ekonomiji". Ovo drugo načelo, po pravilu ne postoji u svetskim kodeksima novinarske etike, zato što to koliko će medij biti kritičan i provokativan prema vlasti i drugim moćnicima, predstavlja prvenstveno svojstvo njegove uređivačke politike, zbog koje zadobija određenu čitalačku publiku, odnosno veće ili manje povjerenje publike i nije nešto što se uvek može ili mora očekivati od svakog medija i svakog novinara. Zbog toga smo ponovo predložili da se ovo načelo bar precizira smjernicama Kodeksa, pa da bude sasvim jasno pod kojim okolnostima se od novinara može očekivati da ga primenjuje. Ovim završavam i nadam se da ćemo u diskusiji stići da se vratimo i na tu temu...